

Handlingsplan för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism

Till konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet har gett bl.a. kulturutskottet tillfälle att senast den 28 februari 2012 yttra sig över skrivelse 2011/12:44 Handlingsplan för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism och följdmotionerna 2011/12:K5 (S), 2011/12:K6 (SD) och 2011/12:K7 (SD) samt motionerna 2010/11:K413 (M), 2010/11:U245 (KD) yrkande 1, 2011/12:K368 (S) och 2011/12:U251 (KD) yrkande 1 i de delar det berör utskottet.

Det övergripande syftet med handlingsplanen är att värna och stärka demokratin och att därmed göra samhället mer motståndskraftigt mot våldsbejakande extremism. I handlingsplanen redovisas åtgärder som regeringen vidtagit och avser att vidta för att stärka medvetenheten om demokratin och värna demokratin mot våldsbejakande extremism.

Kulturutskottet begränsar sig i sitt yttrande till att beröra åtgärderna 1–3, 6 och 10 samt motionerna i motsvarande mån.

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom handlingsplanen i de delar som berör utskottets beredningsområde och anser att motionerna i berörda delar bör avstyrkas.

I yttrandet finns en avvikande mening och två särskilda yttranden.

Utskottets överväganden

Kulturutskottet anser det angeläget att arbetet med att värna demokratin fördjupas för att motverka antidemokratiska tendenser som kan utgöra eller komma att utgöra utmaningar för demokratin. Utskottet vill här framhålla kulturens centrala roll för demokrati och öppenhet. Ett rikt och varierat kulturutbud bidrar till att stimulera yttrandefrihet, kreativitet, humanism och mångfald genom att spegla många olika erfarenheter, tankar och historier.

Myndigheterna inom utskottets beredningsområde arbetar sedan lång tid aktivt med dessa frågor. Det finns dock anledning att utveckla och bredda arbetet ytterligare. Det är därför positivt att regeringen nu tar ett samlat grepp och föreslår ett antal strategiska åtgärder för att intensifiera arbetet med att förebygga extremism.

Utskottet delar regeringens bedömning att *medvetenheten om de demokratiska värderingarna bör stärkas* bl.a. genom stöd till organisationer inom det civila samhället för verksamhet som stärker ungas demokratiska värderingar (åtgärd 1). Ungdomsstyrelsens olika rapporter visar att ungdomar över lag har ett lägre förtroende för de politiska institutionerna än den övriga befolkningen. Det finns också skillnader inom gruppen ungdomar. Utskottet anser det därför lämpligt att insatserna inriktas på ungdomar i riskmiljöer och bedrivs utifrån dessa ungdomars villkor.

Det aviserade uppdraget har nu lämnats till Ungdomsstyrelsen, och en särskild förordning har beslutats, förordningen (2011:1509) om statsbidrag för demokratifrämjande verksamhet. Bidraget ska gå till verksamheter som förebygger att unga utvecklar ett antidemokratiskt beteende. Bidrag kan också gå till verksamheter som genomför demokrati- och ledarskapsutbildningar för personer som är eller kan bli förebilder på lokal nivå. Satsningen avser åren 2012–2014.

Utskottet noterar vidare att Nämnden för statligt stöd till trossamfund i regleringsbrevet för 2012 fått i uppdrag att inom ramen för den nu aktuella handlingsplanen utvidga dialogen med trossamfunden i syfte att stimulera arbetet med demokrati och demokratiska värderingar (åtgärd 2). Utskottet ser mycket positivt på att dialogen nu intensifieras och vill understryka trossamfundens stora betydelse för integration och mångfald i samhället.

Forum för levande historia har under 2011 utvecklat metoder och arbetsmaterial för att stärka ungdomars demokratiska värderingar. I regleringsbrevet för 2012 har man nu fått i uppdrag att sprida de metoder och arbetsmaterial som utvecklats, främst inom skolan men även till det civila samhället och andra aktörer som genomför demokratifrämjande verksamhet (åtgärd 3). Mot bakgrund av att det finns betydande grupper av

ungdomar som hyser intoleranta och antidemokratiska attityder anser utskottet att ett fördjupat samarbete med skolan och det civila samhället är angeläget.

Utskottet delar vidare regeringens bedömning att det är viktigt att *öka kunskapen om våldsbejakande extremism* och att vidga kunskapen om extremism och antidemokratiska rörelser på internet. Utskottet har vid ett flertal tillfällen behandlat frågan om säkerheten på internet för barn och unga, se betänkandena 2010/11:KrU5 och 2011/12:KrU3. Statens medieråd, som har i uppdrag att skydda barn och unga mot skadlig mediepåverkan och att stärka dem som medvetna medieanvändare, fick hösten 2011 i uppdrag att genomföra en studie om hur antidemokratiska budskap förmedlas genom internet och hur unga kan stärkas och skyddas mot sådana budskap (åtgärd 6). Studien ska redovisas den 1 juni 2013 och ska utgöra ett underlag för ett arbete med att stärka ungdomar som medvetna medieanvändare och förebygga att budskap från organisationer, rörelser eller nätverk med en antidemokratisk grundsyn får ett genomslag hos ungdomar via internet.

Samhällets insatser måste även inriktas på att *förebygga att individer ansluter sig till våldsamma extremistgrupper och stödja avhopp från sådana grupper*. Det är därför enligt utskottets mening värdefullt att Ungdomsstyrelsen nu fått i uppdrag att fördela medel till organisationer inom det civila samhället som bedriver verksamhet som har till syfte att förebygga att individer ansluter sig till våldsbejakande extremiströrelser och att ge stöd till individer som avser att lämna sådana miljöer (åtgärd 10). Regeringen har även beslutat om en förordning (2011:1508) om statsbidrag för verksamhet mot våldsbejakande extremism enligt vilken statsbidrag får lämnas för verksamhet som förebygger att individer ansluter sig till våldsbejakande extremistmiljöer, eller stöder individer som avser att lämna sådana miljöer. Bidrag kommer att betalas ut under perioden 2012–2014. Syftet med statsbidraget är att minska antalet aktiva inom våldsbejakande extremistmiljöer.

Med anledning av motion 2011/12:K6 (SD) vill utskottet peka på att stödet till verksamheter som har till syfte att förebygga att individer ansluter sig till våldsbejakande extremiströrelser och stöder individer som avser att lämna sådana miljöer enligt skrivelsen ska inriktas mot att särskilt stimulera verksamheter som bedrivs för att förebygga radikalisering inom den våldsbejakande islamistiska extremistmiljön. Med anledning av motion 2011/12:K7 (SD) vill utskottet understryka att handlingsplanens övergripande syfte är att värna och stärka demokratin och därmed göra samhället mer motståndskraftigt mot våldsbejakande extremism, detta oavsett vilka ideologiska utgångspunkter som de extremistiska rörelserna har och oavsett mot vem eller vilken grupp som våldet eller hotet riktas mot. Antidemokratin är allvarlig oberoende av bakomliggande motiv.

Båda motionerna bör därmed enligt utskottets mening avstyrkas.

I flera motioner begärs att en upplysningskampanj om människors lika värde genomförs och att samhället bekämpar rasism. Utskottet anser att dessa motioner i huvudsak är tillgodosedda med vad som anges i handlingsplanen och inte minst med Forum för levande historias arbete och det vidgade uppdrag som man nu fått att sprida de metoder och arbetsmaterial som utvecklats främst i skolan men även till andra aktörer. Något initiativ med anledning av motionerna 2010/11:K413 (M), 2010/11:U245 (KD) yrkande 1, 2011/12:K368 (S) och 2011/12:U251 (KD) yrkande 1 behövs därmed inte.

De åtgärder som föreslås i motion 2011/12:K5 (S) berör mycket vida områden, varav det mesta faller utanför utskottets beredningsområde. Utskottet vill emellertid framhålla att det delar motionärernas uppfattning att idrotten har en viktig roll att spela för ungdomar och kanske speciellt för ungdomar i utsatta områden.

Allas rätt att vara med är en av de viktigaste byggstenarna i svensk idrotts värdegrund. Det innebär att alla som vill vara med i en idrottsförening ska känna sig välkomna, oavsett nationalitet, etniskt ursprung, religion, ålder, kön och sexuell läggning. Genom den pågående satsningen på barn- och ungdomsidrott, Idrottslyftet, har tusentals föreningar på olika sätt breddat sin verksamhet. För att få ännu större fokus på att öka mångfalden inom idrotten har Riksidrottsförbundet utlyst särskilda medel till föreningar som vill arbeta med detta.

Utskottet vill samtidigt peka på att riksdagen valt att stödja en fri och självständig idrottsrörelse. Idrottsrörelsen arbetar kontinuerligt med ledarutveckling, ledarrekrytering och attityder och värderingar genom SISU Idrottsutbildarna. Utskottet anser därmed inte att det behövs något initiativ i denna del med anledning av motionen.

Sammanfattningsvis ställer sig utskottet bakom förslaget till handlingsplan i de delar som berör utskottets beredningsområden och anser att de aktuella motionerna i berörda delar bör avstyrkas.

Stockholm den 28 februari 2012

På kulturutskottets vägnar

Gunilla Carlsson i Hisings Backa

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Christer Nylander (FP), Cecilia Magnusson (M), Gunilla Carlsson i Hisings Backa (S), Göran Montan (M), Kerstin Engle (S), Gustaf Hoffstedt (M), Per Svedberg (S), Christina Zedell (S), Per Lodenius (C), Isak From (S), Peder Wachtmeister (M), Tina Ehn (MP), Lars-Axel Nordell (KD), Bengt Berg (V), Amir Adan (M), Louise Malmström (S) och Margareta Sandstedt (SD).

Avvikande mening

Handlingsplan för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism (SD)

Margareta Sandstedt (SD) anför:

Jag anser att det i handlingsplanen bör klargöras att de åtgärder som syftar till att bekämpa rasism och s.k. islamofobi inte ska riktas mot legitim och demokratiskt förankrad kritik av den rådande invandringspolitiken och islamistiska tendenser i samhället. I handlingsplanen bör det vidare talas klarspråk om att islamistiska miljöer utgör det största hotet mot Sverige i dag och redovisas vilka ungdomsgrupper som dras till dessa. Regeringen bör även redovisa hur regeringen avser att utreda och motverka rasism och fientlighet riktad mot vanliga svenskar, dvs. svenskfientlighet. Slutligen anser jag att attitydundersökningar bör göras bland den muslimska befolkningen i Sverige om deras syn på demokrati, det sekulära samhället, användandet av våld i olika situationer m.m.

Vad jag nu anfört bör KU föreslå riksdagen att som sin mening ge regeringen till känna. Det innebär att KU bör föreslå att riksdagen bifaller motion 2011/12:K7 (SD).

Särskilda yttranden

1. Handlingsplan för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism (S)

Gunilla Carlsson i Hisings Backa (S), Kerstin Engle (S), Per Svedberg (S), Christina Zedell (S), Isak From (S) och Louise Malmström (S) anför:

Det är lovvärt med en handlingsplan för detta angelägna område, men regeringen och utskottsmajoriteten väljer att blunda för de bakomliggande orsakerna till att det förekommer våldsbejakande extremism, nämligen ett samhälle som inte ger plats för alla på lika villkor.

Det är när människor uppfattar att detta samhälle inte är till för dem som de också vänder samhället ryggen.

Att ge mer resurser till föreningslivet utan att ta tag i frågan om den galopperande ungdomsarbetslösheten, bristande skolgång, bostadssegregationen etc. är att blunda för de bakomliggande orsakerna.

Vi vet att föreningslivet är starkare i områden där de socioekonomiskt starkare medborgarna bor. Vi vet att idrotten står och faller med engagerade föräldrar och när föräldrakraften sviktar kommer inte heller idrotten de sköra barnen och ungdomarna till del.

Vi vet att när kommunerna tvingas spara in på fritidsaktiviteter, fritidsgårdar och bra fritidshem är det de sköra barnen som får betala priset.

Även den segregering som uppstått inom skolan på grund av friskolesystemet gör att en del barn aldrig får chansen att möta andra barn som har ett annat liv än de själva. Så skapas ett samhälle av vi och dom – så skapas en grogrund för våldsbejakande extremism.

Det är mot denna bakgrund som vi socialdemokrater i vårt budgetförslag (mot. 2011/12:Fi240 av Håkan Juholt m.fl.) anvisade medel till fler platser i folkhögskolan, en utbildningsform som visat sig vara ypperlig för unga som har negativ erfarenhet av grundskolan och/eller gymnasiet.

Det var mot denna bakgrund vi anslog medel såväl till Statens ungdomsråd som till Kulturrådet för att de ska kunna stötta inte bara ett formellt föreningsliv utan också nätverk och aktiviteter i utsatta bostadsområden. Det var mot denna bakgrund vi anslog extra medel till Statens konstråd för mer offentlig utsmyckning.

Det är mot denna bakgrund vi vill ha en utvärdering av skapande skola för att se om resurserna når de barn som bäst behöver det, och det är också anledningen till att vi föreslår en maxtaxa inom den kommunala musikskolan.

Vår övertygelse är att ett rikt kultur- och fritidsutbud för våra barn och ungdomar bidrar till inkludering, tolerans och öppenhet och är nödvändigt och önskvärt.

Vi vet att kulturvanor fortfarande är en klassfråga.

En handlingsplan mot våldsbejakande extremism är säkert nödvändig, men utan en genomgripande analys av orsak och verkan uppfattar vi planen som ogenomtänkt, vilket vi beklagar.

2. Handlingsplan för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism (SD)

Margareta Sandstedt (SD) anför:

Jag vill påminna om att Sverigedemokraterna i flera sammanhang har tagit upp behovet av att se över regelverket för stöd till folkbildning, föreningar och trossamfund. Bakgrunden är att det vid flera tillfällen har uppdragats att organisationer som står för våldsbejakande och fundamentalistiska åsikter får statligt stöd. Detta är naturligtvis oacceptabelt. Vi avser därför att återkomma i denna fråga.